

С. В. Федоренко,

*к. т. н., доцент, доцент кафедри охорони праці та навколишнього середовища,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

В. П. Тишковець,

аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ: ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ

S. Fedorenko,

*Associate Professor at the Department of labour and environmental protection
of Kyiv National University of Construction and Architecture, PhD in Engineering sciences, docent*

V. Tishkovets,

Posgraduate of the Kyiv National University of Construction and Architecture

FEATURES OF LABOR IN THE COMPANY: ECONOMIC ASPECTS OF DEVELOPMENT

Стаття присвячена особливостям охорони праці на підприємстві та її економічним аспектам розвитку. Розглянуті система управління охороною праці на підприємстві та елементи системи управління охороною праці на підприємстві. Сформовано напрями покращення умов та охорони праці на підприємстві.

This article is devoted to the peculiarities of labor protection at the enterprise and its economic aspects of development. The system of safety management for enterprise and elements of safety management in the enterprise. Prevailing trends improve conditions and safety at the plant.

*Ключові слова: охорона праці, підприємство, система, економічний механізм, санітація.
Key words: labor, business, system, economic mechanism sanitation.*

ВСТУП

Розглядаючи охорону праці в умовах ринкової економіки, особливу увагу необхідно звернути на економічні аспекти охорони праці. Здійснення заходів з поліпшення умов і охорони праці значно впливає як на економічні, так і на соціальні результати виробництва. На сучасних українських підприємствах значно більше витрат припадає на пільги та компенсації, пов'язані з небезпечними умовами праці, відшкодування наслідків несприятливих умов праці, ніж на техніку безпеки, заходи запобігання виробничого травматизму та нормалізацію умов праці. Хоча економічний аналіз свідчить про те, що доцільнішим для підприємства є спрямовувати кошти на поліпшення умов праці, профілактику нещасних випадків і професійних захворювань.

Дослідження економічних і соціальних аспектів охорони праці були проведені такими вченими, як: М.П. Гандзюк, Є.О. Геврик, Г.Г. Гогіташвілі, В.Ц. Жидецький, П.О. Ізуїта, А.П. Керб, З.М. Яремко.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Охорона праці — це багатогранне поняття, під ним слід розуміти не тільки забезпечення безпеки працівників під час виконання ними службових обов'язків, воно охоплює різні заходи, серед яких варто виокремити профілактику професійних захворювань, організацію повноцінного відпочинку й харчування працівників під час робочих перерв, забезпечення їх необхідним спеодягом і гігієнічними засобами й навіть виконання соціальних пільг і гарантій [3].

Правильний підхід до організації охорони праці на підприємстві, грамотне використання різних нематеріальних способів стимулювання працівників дають останнім необхідне почуття надійності, стабільності й зацікавленості керівництва у своїх співробітниках. Таким чином, завдяки налагодженій охороні праці знижується також плінність кадрів, що в свою чергу благотворно впливає на стабільність усього підприємства.

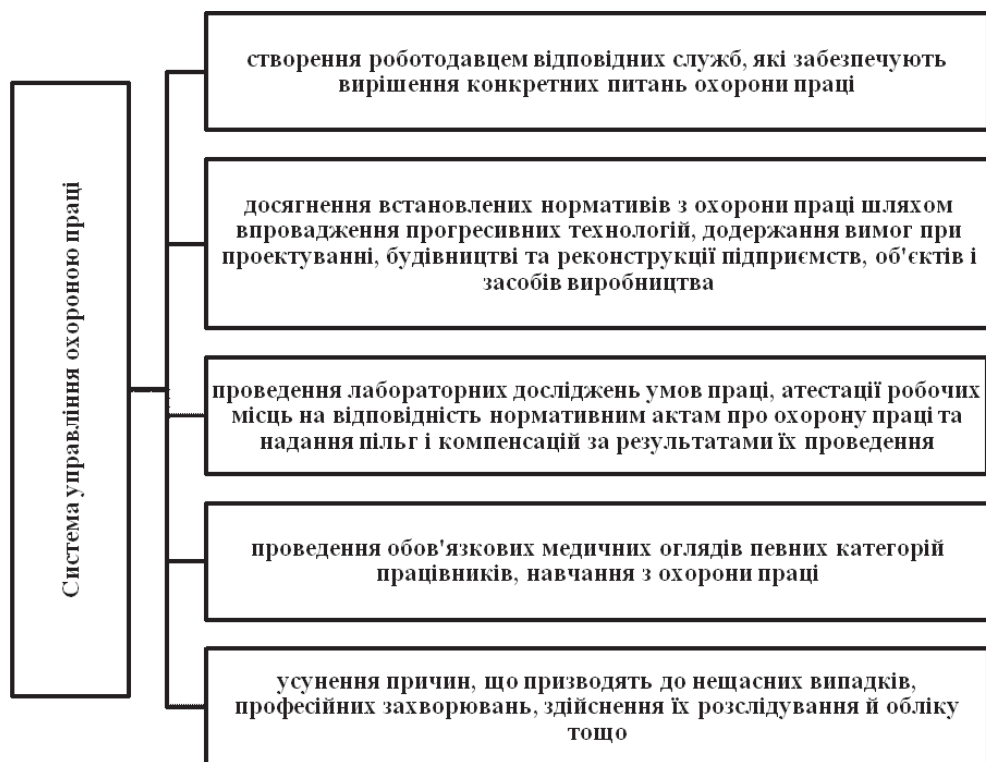

Рис. 1. Система управління охороною праці на підприємстві

Як підкреслюють львівські науковці Г.Г. Гогіташвілі та З.М. Яремко, економічне значення охорони праці визначається ефективністю заходів щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці і є економічним виразом соціальної значимості охорони праці. У зв'язку з цим економічне значення охорони праці оцінюється результатами, які отримуються при зміні соціальних показників за рахунок впровадження заходів щодо поліпшення умов праці. Економічне значення охорони праці П.О. Ізуїта розглядає кризь призму зростання продуктивності праці, збільшення фонду робочого часу,

зниження витрат на відшкодування шкоди, завданої життю і здоров'ю працівника нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням [4; 6].

Охорона праці на виробництві починається з організації управління охороною праці.

Створення безпечних і здорових умов праці забезпечується шляхом впровадження системи організації охорони праці на виробничому рівні. Закон "Про охорону праці" містить окремий розділ, присвячений організації охорони праці та її управлінню на підприємствах, в установах, організаціях.

Рис. 2. Елементи системи управління охороною праці на підприємстві

На виробництві можуть впроваджуватися й інші заходи з організації охорони праці. До кола питань з управління охороною праці включають: забезпечення безпеки виробничого устаткування, виробничих процесів, будівель та споруд, нормалізацію санітарно-гігієнічних умов праці, забезпечення працюючих засобами індивідуального захисту, встановлення оптимальних режимів праці та відпочинку працюючих, санітарно-побутового обслуговування працюючих та їх професійний відбір за окремими спеціальностями [2].

Ефективна організація охорони праці передбачає постійну співпрацю роботодавця з найманими працівниками та їх представниками, створення з ними спільних органів управління. До таких суб'єктів належить комісія з питань охорони праці підприємства. Комісія з питань охорони праці підприємства створюється лише за рішенням загальних зборів (конференції) найманих працівників. Вона є постійно діючим консультативно-дорадчим органом найманих працівників та роботодавця, тому на відміну від служби охорони праці її рішення мають рекомендаційний характер.

Система управління охороною праці включає додержання вимог з охорони праці при проектуванні, будівництві (виготовленні) та реконструкції підприємств, об'єктів і засобів виробництва, їх відповідності нормативно-правовим актам з охорони праці.

Фінансування заходів з охорони праці здійснюється роботодавцем, працівники не несуть жодних матеріальних витрат. З метою доведення умов і безпеки праці до нормативних вимог та подальшого підвищення рівня охорони праці на виробництві роботодавець відраховує кошти, розмір яких визначається колективним договором.

Держава встановила лише мінімальні вимоги до розміру коштів, що роботодавець зобов'язаний спрямовувати на охорону праці. Зокрема для підприємств, незалежно від форм власності, або фізичних осіб, які використовують найману працю, витрати на охорону праці повинні становити не менше 0,5% від суми реалізованої продукції. Витрати на охорону праці для підприємств, що утримуються за рахунок бюджету, передбачаються в державному або місцевих бюджетах і становлять не менше 0,2% від фонду оплати праці [5].

Навчання працівників з питань охорони праці є однією зі складових організації охорони праці. Усі працівники при прийнятті на роботу і в процесі роботи проходять інструктаж, навчання з питань охорони праці, надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків і правил поведінки при виникненні аварій.

Економічний механізм управління охороною праці повинен передбачати систему заохочень для тих працівників, які сумлінно дотримуються вимог охорони праці, не допускають порушень правил та норм особистої та колективної безпеки, беруть активну участь у здійсненні заходів щодо підвищення рівня охорони праці на підприємстві.

У сучасних умовах управління охороною праці ґрунтується на базі економічної зацікавленості власника і працівників підприємств у створенні безпечних та нешкідливих умов праці, що, зрештою, при правильній організації робіт позитивно відбивається на матеріальному становищі всього персоналу підприємства. Розвиток різних форм власності та їх законодавче закріплення передбачає принципово нові підходи до управління охороною праці на підприємствах [1].

Економічний механізм управління охороною праці повинен передбачати систему заохочень для тих працівників, які сумлінно дотримуються вимог охорони праці, не допускають порушень правил та норм особистої та колективної безпеки, беруть активну участь у здійсненні заходів щодо підвищення рівня охорони праці на підприємстві.

Економічні результати заходів щодо поліпшення умов та охорони праці виражаються у вигляді економії за рахунок зменшення збитків унаслідок аварій, нещасних випадків і професійних захворювань як в економіці в цілому, так і на кожному підприємстві.

ВИСНОВКИ

Вивчення й вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням здорових безпечних умов, у яких відбувається праця людини — одне з найбільш важливих завдань у розробці нових технологій і систем виробництва. Дослідження й виявлення можливих причин виробничих нещасних випадків, професійних захворювань, аварій тощо і розробка заходів і вимог, спрямованих на усунення цих причин, дозволяють створити безпечні й сприятливі умови для праці людини.

Для покращення умов та охорони праці на підприємствах необхідно:

1. Вжити заходи з підвищення ефективності наглядової функції, що буде сприяти зменшенню кількості порушень вимог нормативних актів з безпеки та гігієни праці.

2. Забезпечити подання законопроекту про застосування штрафних санкцій за порушення законодавства про охорону праці, що підвищить відповідальність роботодавців за виконання вимог законодавства про охорону праці.

3. Забезпечити поліпшення умов праці на підприємстві та економічної безпеки праці.

Література:

1. Виноградов О.В. Охорона праці. Аналіз стану охорони праці в Україні / О.В. Виноградов // Статистика України. — 2011. — № 3. — С. 31—35.

2. Гандзюк М.П. Основи охорони праці: підручник / М.П. Гандзюк, Є.П. Желібо, М.О. Халімовський / За ред. М.П. Гандзюка. — 5-е вид. — К.: Каравела, 2011. — 384 с.

3. Дяченко Н.М. Економічні аспекти охорони праці / Н.М. Дяченко // Екологічна та економічна безпека: нові технології. — Науковий вісник КУЕІТУ. — № 4 (34). — 2011

4. Ізуїта П.О. Правове регулювання охорони праці в умовах ринкової економіки [Електронний ресурс] / П.О. Ізуїта. — Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2008. — 177 с. — Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64

5. Про охорону праці: закон України від 14 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 49. — Ст. 668.

6. Яремко З.М., Тимошук С.В., Третяк О.І., Ковтун Р.М. Охорона праці: навч. посіб. / За ред. З.М. Яремка. — Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. — 69 с.

References:

1. Vinogradov, A.V. (2011), "Protection work. Analysis of safety in Ukraine", Statistics Ukraine, vol. 3, pp. 31—35.

2. Handzyuk, M.P. Zhelibo, E.P. and Halimovskyy, M.O. (2011), *Osnovy okhorony pratsi* [Basics of labor protection], 5th ed., Caravela, Kyiv, Ukraine.

3. Dyachenko, N.M. (2011), "Economic aspects of labor", *Ecological and economic security, new technologies-Scientific Journal KUEITU*, vol. 4 (34).

4. Izuyita, P. (2008), "Legal regulation of labor in a market economy", available at: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64 (Accessed 20 Dec 2016).

5. Verkhovna Rada of Ukraine (1992), *The Law of Ukraine "On Labour Protection"*, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 49.

6. Yaremko, S.N. Tymoshchuk, S.V. Tretiak, A.I. and Kovtun, G.M. (2010), *Okhorona pratsi* [Labour protection], Publishing center of Ivan Franko LNU, Lviv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2017 р.